

Література

1. Авдієвський А. Т. Хрестоматія з музики для дітей молодшого шкільного віку: навч. посіб.–Київ, РННЦ «ДІНІТ», 2000. 83 с.
2. Бровчак Л. С. Національні особливості української культурної спадщини. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя» (VI школа методичного досвіду): Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю., 2016. 312 с.
3. Брилін Е. Б. Теорія і практика музично-творчого розвитку студентів мистецьких спеціальностей: навчально-методичний посібник. Вінниця: Нова книга, 2019. 168 с.
4. Лысенко Н. В. Характеристика музыкальных особенностей украинских дум и песен, исполняемых кобзарем Вересаем. Киев: «Киевская старина», 1874. С. 24 – 25.
5. Черкасов В. Ф. Теорія і методика музичної освіти: навч. посіб. Київ:ВЦ «Академія». 2016. 240 с.
6. Хрестоматія для сольного співу: пісні, романси, арії українських композиторів. У трьох частинах. Частина III / Укладачі: Бриліна В. Л., Ставінська Л. М. Київ: «Освіта України», 2006. 297 с.

УДК 37.7.077

А. Буцєрога,

здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Л. Онофрійчук,

кандидат педагогічних наук,
старший викладач
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

A. Butseroga,

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy
State Pedagogical University

L. Onofrichuk,

Ph. D.(Pedagogica) Associate
Professor Vinnitsa State Pedagogical
University by Mihail Kocubinskij

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER OF MUSIC ART IN THE PROCESS OF STUDENTS MUSICAL AND THEATRICAL ACTIVITY

Анотація. На основі комплексного аналізу понять «компетентність», «музично-театральна діяльність» у статті викладено зміст музичної і театральної творчості та її значення в педагогічній діяльності. Викладено проблеми, що спонукають педагогів розвивати свою професійну компетентність. Висвітлено особливості застосування музично-театральної діяльності у навчально-виховному процесі учнів молодшого шкільного віку. Представлено конкретні принципи, які забезпечують цілеспрямований, послідовний і різнобічний вплив на особистість школяра і сприяють його успішному розвитку.

Abstract. On the basis of the complex analysis of concepts "competence", "musical and theatrical activity" in the article the maintenance of musical and theatrical creativity and its value in pedagogical activity is stated. Problems that motivate teachers to develop their professional competence are outlined. The peculiarities of the application of musical and theatrical activities in the educational process of primary

school students are highlighted. Specific principles are presented that provide purposeful, consistent and diverse impact on the personality of the student and contribute to his successful development.

Ключові слова: компетентність, професійна компетентність, музично-театральна діяльність, художньо-педагогічні принципи.

Key words: competence, professional competence, musical-theatrical activity, artistic and pedagogical principles.

Концепція художньо-естетичних дисциплін у «Новій школі», пріоритетність компетентнісного підходу в навчанні. За Концепцією загальної середньої освіти, основна мета шкільної художньо-естетичної освіти – розвиток світоглядних уявлень учнів, їх естетичного ставлення до мистецтва, формування і розвиток загальнолюдських цінностей. В центрі сучасного виховного процесу є людина як найвища цінність, її формування і розвиток, компетентнісний підхід у навчанні. Виникає необхідність у створенні розвиваючого середовища, яке сформує почуття власної унікальності в процесі творення і реалізації творчих ідей.

Тому виникає питання, як уникнути ознак формалізму в освітньому середовищі і організувати справжню якісну «лабораторію творчості», яка спрямована на формування суспільно важливих особистісних якостей кожної дитини. Актуальною темою підготовки учнів до дорослого життя є розвиток у них гнучких навичок *soft skills*, серед яких чільне місце посідає вміння комунікувати і бути креативним – володіти креативним мисленням, креативною уявою та креативною грамотністю [3, с.5].

Важлива роль в цьому належить спеціально організованій виховній роботі, яка доповнює і поглиблює процес класно-урочного навчання. Провідну роль у духовно-творчому становленні особистості відіграє мистецтво, зокрема музичний театр як засіб пізнання духовних цінностей, засвоєння загальнолюдської і національної культури.

Музично-театральна діяльність як важлива частина розвитку емоційно-почуттєвої сфери учнів молодшої школи, впливає на становлення життєвих позицій і сприяє їх соціальному зростанню.

Проблемі використання музично-театральних, ігрових методів навчання та виховання школярів присвячені теоретико-методичні розробки А. Єршової, А. Капської, Г. Костюшко, С. Соломахи, Л. Чуриліної, В. Шахрай, О. Комаровської, Н. Миропольської, О. Олексюк, Г. Падалки.

Про компетентність як якість справжнього фахівця писали В. Сластьонін (практична компетентність), Т. Стефановська (вміння мобілізувати отримані знання і досвід), С. Молчанов (обсяг компетенцій, коло повноважень).

Мета статті – виявити значення розвитку професійної компетенції вчителя музичного мистецтва для організації музично-театральної діяльності школярів.

Залучення школярів до музично-театральної діяльності сприяє їх духовному, моральному, естетичному розвитку у колі однолітків і дорослих. Як свідчить практика, теоретичних знань, репродуктивних методів не достатньо для успіху, вони не спрацьовують у вирішенні сучасних завдань і тому режисеру-педагогу слід оновлювати і змінювативати свій діяльнісний вектор, використовуючи нові художні прийоми, виразні засоби, рішення, які мають захопити увагу учнів і сприяти досягненню педагогічного результату. У кожного учасника художньої діяльності виникають свої особисті асоціації, які подібні до його власних життєвих вражень, досвіду та світосприйняття.

Тому сценарист, режисер музично-театральної діяльності школярів – це завжди психолог і педагог, який вирішує проблему активізації і організації учасників масового заходу, ставить за мету виховання і розвиток школярів.

Педагог, як організатор музично-театральних видовищ, є творцем особливої, фантастичної атмосфери спектаклю чи окремого номера. Він повинен володіти не тільки природними та професійними даними, але й різносторонніми знаннями, досвідом, інтуїцією і навичками у поєднанні різних жанрів і видів мистецтва, теорією і практикою сценарно-режисерської роботи. За таких умов знання є своєрідною базою професійної компетентності, засобом її досягнення.

Компетенція (в пер. з лат. *competentia*) означає коло питань, в яких людина добре розуміється, володіє знаннями й досвідом, що дозволяє їй ефективно діяти в тій чи іншій галузі. За результатами наукових досліджень були сформульовані загальні вимоги до професійної компетентності

майбутнього вчителя, що включають високу професійну компетентність (глибокі знання і широка ерудиція в науково-предметній галузі, нестандартне творче мислення); педагогічну компетентність (знання основ педагогіки та психології, володіння сучасними технологіями навчання та виховання); соціально-економічну компетентність (знання глобальних, соціально-економічних і технологічних процесів розвитку цивілізації); комунікативну компетентність (розвинута літературна мова, володіння прийомами міжособистісного спілкування); високу професійну і загальну культуру (науковий світогляд, система духовних, культурних, моральних цінностей) [1, с. 41-42].

Як зазначає О. Ростовський, професійна компетентність учителя музичного мистецтва має свою специфіку, ґрунтуються на таких видах музичної діяльності як сприймання музичного твору, спів, засвоєння музичних понять, елементарне музикування, виконання музично-ритмічних рухів, ритмічна й пластична імпровізація та інсценування пісень.

Чотирьом базовим видам музичної діяльності відповідають чотири види фахових музичних компетенцій: когнітивні; ціннісно-орієнтаційні; творчі; виконавські [2, с.54].

Музичний театр – театральний жанр, в якому важливе місце належить музиці (вокальній або інструментальній), котра окреслює структуру твору, посилює художній образ сценічної дії, передає емоційно-почуттєвий зміст, закріплює позитивний емоційний досвід. Головними особливостями музичного театру є: музично-мовний стиль, художня діяльність, колективні творчі методи. Саме музичні твори і фрагменти з них завжди використовуються в усіх масових театралізованих діях, заходах, концертах, святах, обрядах, як самостійний яскравий виразний засіб емоційного впливу для посилення сценарно-режисерського задуму за допомогою компіляції відомих музичних творів різних авторів.

У процесі музично-театральної діяльності педагог зазвичай використовує такі форми як інсценування, фрагменти зі спектаклів і кінофільмів, пісні, музику, окремі художні номери, що дають змогу емоційно налаштувати учасників, посилювати вплив подій, що відбувається на сцені, передавати почуття дійових осіб і рухати дію вперед. Практика свідчить, що вміння підібрати, професійно змонтувати музичні фрагменти, частини, фрази потребує особливої музичної ерудиції, знань і естетичного смаку.

Сучасна сценографія також ставить високі вимоги перед педагогом: володіти уміннями користуватися партитурою світла, звуку, кольору (несуть змістовне навантаження і доповнюють палітру художніх засобів новими виразними кольорами); уміння використовувати засоби звукової виразності (різноманітні шумові ефекти, звукозаписи, мовні документальні фонограми, аудіо- і відеоряд тощо). Такі ілюстрації надають сценарію глибини, виразності, сприяють виникненню відчуття причетності глядачів до дії, що відбувається на сцені. Використовуючи фото-документи й архівні записи, творчий вчитель завжди пам'ятає, що вони мають педагогічну й методичну значимість, тому слід послідовно і грамотно доповнювати їх різними виразними засобами ідейно-емоційного впливу.

У процесі творчої роботи з школярами виникають труднощі, у зв'язку з тим, що учитель працює не з професійними виконавцями, а з школярами, які виконують ролі і глядачів, і акторів, і декораторів, і музикантів. І кожний учасник – це окрема особистість, яка потребує індивідуального підходу, уміння зацікавити загальною творчою справою і розкрити її неповторний внутрішній світ.

Педагогічна цінність музично-театральної діяльності на шкільному рівні полягає і в тому, що вона допомагає школярам реалізувати свої найкращі риси характеру, виявити здібності й таланти у системі творчої взаємодії учень-педагог, учень-учень.

Отже, суперечливість сучасних соціально-культурних впливів на школярів потребує уваги з боку педагога, який для досягнення виховних цілей у процесі музично-театральної діяльності зі школярами має втілювати ідею художньо-педагогічної значущості цієї діяльності, дотримуватись певних принципів, які є своєрідним містком із теорії в практику. До них ми віднесли:

– добровільний характер участі у музично-театральній діяльності (учні самі обирають цікаву для них діяльність);

– принцип гуманності і поваги до особистості у поєднанні з високою вимогливістю (створення умов для максимальної реалізації творчого потенціалу особистості, що, за А. Маслоу, є найголовнішою її потребою);

- принцип комунікативності (виховання особистості в колективі, через колектив);
- принцип розвитку винахідливості, дитячої художньої творчості (формування творчого стилю життєдіяльності);
- принцип самореалізації (виявлення і актуалізація природних мотивів самореалізації особистості).

Таким чином, всі вищезазначені принципи доповнюють один одного і в цілому забезпечують цілеспрямований, послідовний, систематичний і водночас різнобічний вплив на розвиток особистості школяра. Професійні компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах музично-театральної діяльності збагачуються і розширюються. Вони складаються не тільки з базових музичних знань, але й театральних (театралізована імпровізація, розробка режисерських планів, сценаріїв музично-виховних заходів, проведення ігор-драматизацій тощо).

Музично-театральна діяльність сприяє перетворенню масового заходу на біфункціональну форму, яка має поліфункціональний вплив на учасників і глядачів: пізнавальний, аксіологічний, комунікативний, адаптивний та ін.

Музично-театральні заходи завжди поєднують у собі інформаційно-логічну та емоційну, образну лінії, яку характеризує особлива видовищність, яскравість, емоційність. Музично-театральна діяльність виступає одночасно як складний творчий метод організації театральної і музичної діяльності його учасників та має глибоке соціально-психологічне значення.

Враховуючи актуальність досліджуваної проблеми, у майбутньому варто детально вивчити і дослідити терапевтичне значення музично-театрального мистецтва та його роль у процесі соціалізації школярів.

Література

1. Алексеева Л. П. Интеграционные процессы в образовании и профессионализм преподавателей высшей школы. Содержание, формы и методы обучения в высшей школе: Аналитические обзоры по основным направлениям развития высшего образования. М.: НИИВО, 2003. Вып. 10. 52 с.
2. Дорошенко Т. Компетентісний підхід у системі підготовки майбутнього учителя початкової школи до майбутньої самореалізації. Молодь і ринок № 4 (63), 2010. С. 51-54.
3. Павленко В.В. Розвиток креативності молодших школярів: [монографія]/ за ред. проф. О.Є. Антонової. Житомир, 2017. С.5-8.
4. Онофрійчук Л.М., Сушкевич Л.В. Компетентісний підхід у підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва до педагогічної практики в середніх навчальних закладах. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Київ-Вінниця, 2016. Вип. 46. С. 135-140.

УДК 373.2.015.31:78

М. Вацьо,

Заслужений працівник культури України,
доцент Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

M.Vatsio,

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University

ВПЛИВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

THE INFLUENCE OF MUSICAL ART ON THE FORMATION OF PRESCHOOLER'S PERSONALITY

Анотація. В статті розглядаються питання впливу музичного мистецтва на становлення особистості дошкільника. Аналізується поняття «художня культура особистості» в науковій літературі. Автор статті визначає необхідність нових підходів до ролі музики в житті дитини та розробки методик її інтегрування в освітній процес.